

Overzicht studies naar effecten Covid op achterstanden PO

26-1-2021

Kennis

en

1. Inleiding

Er zijn inmiddels naar ons weten een handvol onderzoeken gedaan naar de impact van Covid op ontstane leerachterstanden in het primair onderwijs. In deze notitie worden de uitkomsten van de verschillende onderzoeken op een rijtje gezet.

2. Overzicht onderzoek

2.1 Landelijke onderzoeken

2.1.1 CITO

Cito heeft onderzoek gedaan op basis van LVS data van alle scholen die CITO-LVS gebruiken. De leergroei in 2019-2020 is vergeleken met de leergroei (van vergelijkbare leerlingen) in de twee schooljaren ervoor. Het onderzoek heeft betrekking op resultaten van groep 4 tot en met 7.

De hoofdconclusies zijn:

- De groei van leerlingen is minder dan wat we onder reguliere omstandigheden zouden verwachten. Het niveau van deze leerlingen ligt op dit moment dan ook gemiddeld gezien lager dan vergelijkbare leerlingen in voorgaande jaren.
- Er scoren meer leerlingen op het laagste niveau en meer leerlingen op het hoogste niveau. Dit is te zien bij alle vakken en alle groepen.
- Voor alle provincies en zowel op scholen met een lage als een hoge achterstandsscore geldt dat voor alle vakken en alle leerjaren de leergroei lager ligt dan voorgaande schooljaren.
- Noten Kennis bij conclusie CITO over verschillen in impact naar achterstandsscore: i) bij begrijpend lezen is de afname in de leergroei wel groter bij scholen met een achterstandsscore dan bij scholen met een achterstandsscore van 0, zie ook figuur 17 van het rapport) en ii) CITO heeft niet gekeken (zoals in de Oxford-studie wel) naar verschillen in impact op leerlingniveau naar SES, alleen op schoolniveau naar SES.
- Leerlingen zijn in de periode van afstandsonderwijs gemiddeld minder gegroeid dan leerlingen in een vergelijkbare periode zonder afstandsonderwijs. Dit is ongeacht hoe leerlingen hebben gescoord op het voorgaande toetsmoment in januari.

Zie voor volledig rapport: https://www.cito.nl/-/media/files/kennis-en-innovatie-onderzoek/201104_cito_onderzoeksrapport-effect-afstandsonderwijs.pdf?la=nl-nl

Zie samenvatting: https://www.cito.nl/-/media/files/kennis-en-innovatie-onderzoek/201104_cito_effecten-afstandsonderwijs_samenvatting-onderzoeksrapport.pdf?la=nl-nl

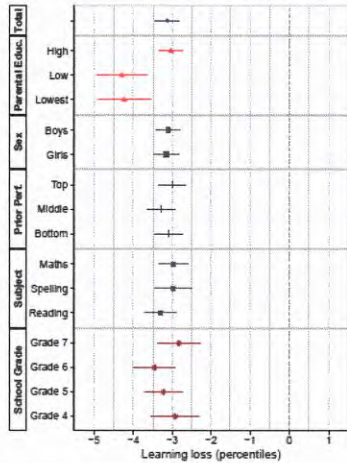
2.1.2 "Oxford" Onderzoek

Het Oxford onderzoek maakt gebruik van LVS data van basisscholen die aangesloten zijn bij Leeruniek. Dit lijkt een behoorlijk representatieve sample voor alle basisscholen in NL. Het gaat om ca 600 scholen waarvan de data benut konden worden.

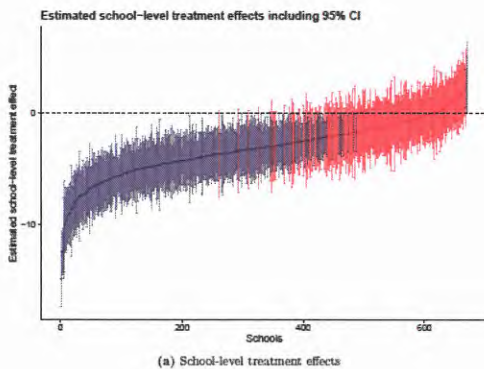
De belangrijkste uitkomsten zijn:

- Het gemiddelde leerverlies op taal en rekenen komt overeen met wat er geleerd wordt gedurende een vijfde van een normaal leerjaar. Dit komt ongeveer overeen met de periode van schoolsluiting van 8 weken, wat suggereert dat de leerlingen weinig tot niets geleerd hebben gedurende de periode van schoolsluiting, aldus de auteurs.

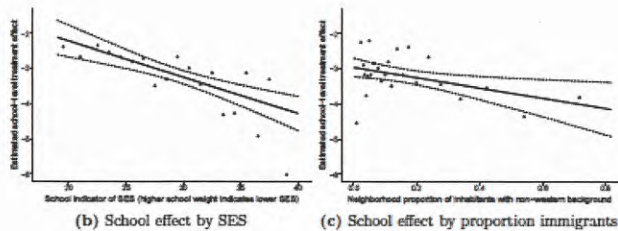
- Het leerverlies is tot 55 procent hoger voor kinderen met laag opgeleide ouders.
- Het leerverlies treedt op bij zowel hoog als laagpresterende leerlingen voor aanvang van de crisis, bij zowel jongens als meisjes, bij alle drie de onderzochte domeinen begrijpend lezen, spelling en rekenen (maar ogenschijnlijk het meest bij begrijpend lezen), en in alle onderzochte leerjaren (groep 4 tot en met 7). Zie onderstaande figuur.

- Er lijkt sprake te zijn van schoolverschillen in de effecten van de schoolsluiting. Zie onderstaande figuur. Daarbij moet worden aangetekend dat de betrouwbaarheidsintervallen van de geschatte schooleffecten best groot zijn en de vraag is hoe stabiel deze schoolverschillen zijn.¹ Er is zelfs een beperkt aantal scholen waar geen leerverlies is opgetreden.

- Het gemiddelde leerverlies is groter op scholen met meer gewichtenleerlingen en meer migranten.

¹ Uit eerder onderzoek van het CPB naar schoolverschillen in het po weten we dat de geschatte schooleffecten weinig stabiel zijn.

<https://osf.io/preprints/socarxiv/ve4z7>

2.1.3 DUO onderzoek naar impact (niet doorgaan eindtoets) op advisering en plaatsing in VO

Daarnaast is ook gevonden in onderzoek van DUO dat het niet doorgaan van de eindtoets als Covid-maatregel heeft geleid tot lagere adviezen, waardoor het afgelopen cohort groep-8 kinderen ook lager zijn geplaatst dan eerdere niet door Covid beïnvloede cohorten. Deze maatregel heeft vooral nadelig uitgedaakt voor kinderen met een lagere sociaaleconomische achtergrond. De lagere adviezen en lagere plaatsing zal zich mogelijk gaan doorvertalen in lagere behaalde diploma's in het voortgezet onderwijs en als gevolg daarvan in lagere bereikte vervolgniveaus, met negatieve consequenties voor de inkomens van de getroffen cohorten.

Zie https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z24560&did=2020D51534

Disclaimer: eindtoets gaat dit schooljaar door is recent aangekondigd, dus naar verwachting zal dit schadelijke effect als gevolg van het niet doorgaan van de eindtoets niet optreden dit schooljaar. Wel is het goed denkbaar dat adviezen ook dit schooljaar lager zullen zijn door leerverlies in groep 7 (vorig schooljaar) en 8 (dit schooljaar) van het huidige groep-8 cohort, met nadelige gevolgen voor hun vervolloopbanen in het voortgezet onderwijs. En dat dergelijke effecten met name zullen optreden voor lage SES leerlingen.

2.2 Regionale/lokale onderzoeken

2.2.1 Onderwijsmonitor Limburg

In het kader van de educatieve agenda wordt de data van de meeste basisscholen in de provincie verzameld. Ook in deze analyse zijn de scores vergeleken ten opzichte van de te verwachten groei (zie kolom % van gemiddelde groei).

Technisch lezen

Het niveau van technisch lezen is gemeten op basis van de DMT toets, die in mei of juni is afgenomen. Zie hieronder de resultaten voor de verschillende groepen.

	Gemiddelde score	Standaa rd-deviatie	Daling 2020	% van gemiddelde groei	% van de standaa rd deviatie	% van standaa rddeviatie voor p25	% van standaa rddeviatie voor p75
3	33.5	17.3	-3.945		-22.8	-16.4	-28.2
4	60.2	19.3	-2.815	-10.5	-14.6		
5	76.2	18.0	-1.722	-10.8	-9.6		
6	87.7	17.3	-0.775	-6.7	-4.5		
7	96.9	16.0	-1.209	-13.1	-7.6	-6.4	-8.9

Het effect van de lockdown (als percentage van de standaarddeviatie) is het grootst in groep 3. De tabel laat zien dat in grote lijnen sprake is van een daling van dit effect. Alleen in groep 6 is het geschatte effect kleiner dan in groep 7. Alleen in groep 3 en groep 7 is er een significant verschil tussen hoger en lager scorende leerlingen. In beide gevallen is de terugval in de toetsscores groter voor de beter presterende leerlingen.

Rekenen

In groep 1 en 2 is de geschatte daling van de scores voor rekenen als gevolg van de lockdown vrij laag en minder dan 10% van een standaarddeviatie. In groep 3 is dit negatieve effect het grootst en daalt de score met maar liefst 27% van een standaarddeviatie. In hogere groepen daalt dit negatieve effect, met opvallend lage schattingen in groep 4 en 7. Gemeten als percentage van de gemiddelde groei is de daling van de toetscore in groep 5 en 6 juist wat hoger dan in groep 3. Dat verschil komt doordat de gemiddelde toename in vaardigheid daalt in hogere groepen.

	Gemiddelde score	Standaarddeviatie	Daling 2020	% van gemiddelde groei	% van de standaarddeviatie	% van standaarddeviatie voor p25	% van standaarddeviatie voor p75
1	75,3	12,3	-0,8		-6,5		
2	93,9	13,2	-1,2	-6,6	-9,3	-3,8	-13,7
3	149,4	26,0	-6,9	-12,5	-26,6		
4	191,0	25,5	-2,2	-5,2	-8,5	-13,5	-3,8
5	220,1	23,5	-4,6	-15,8	-19,5	-17,5	-21,5
6	246,2	22,8	-3,6	-13,7	-15,7		
7	265,4	21,5	-1,0	-5,0	-4,4		

coëfficiënten zijn niet significant

Spelling

De daling van de toetscores is in alle groepen significant. Vooral in groep 3 is er sprake van een forse daling. Deze is 35% van een standaarddeviatie. In groep 4 t/m 7 is de daling een stuk lager. In groep 4, 5 en 7 gaat het om zo'n 13-15% van een standaarddeviatie. In groep 6 is het effect zelfs maar 5% van de standaarddeviatie

	Gemiddelde score	Standaarddeviatie	Daling 2020	% van gemiddelde groei	% van de standaarddeviatie	% van standaarddeviatie voor p25	% van standaarddeviatie voor p75
3	216,2	46,8	-16,5		-35,2		
4	277,3	42,0	-5,5	-8,9	-13,0		
5	324,3	41,5	-6,4	-13,6	-15,4	-19,4	-11,6
6	343,8	32,0	-1,7	-8,5	-5,2		
7	364,4	29,4	-4,1	-19,7	-13,8		

Begrijpend lezen

Met uitzondering van groep 6 schommelt de daling van de toetscore tussen 20 en 26% van de standaarddeviatie. De daling is het grootst in groep 7. Als percentage van de groei is het effect in groep 7 relatief nog groter omdat de groei van de vaardigheid afneemt als leerlingen ouder worden. In groep 6 is de daling slechts 11 procent van een standaarddeviatie.

	Gemiddelde score	Standaarddeviatie	Daling 2020	% van gemiddelde groei	% van de standaarddeviatie	% van standaarddeviatie voor p25	% van standaarddeviatie voor p75
3	119,7	26,9	-5,5		-20,4		
4	145,5	25,8	-6,5	-24,9	-24,9		
5	161,4	25,3	-5,2	-32,8	-20,6		
6	184,1	24,8	-2,7	-12,0	-11,0		
7	200,0	24,9	-6,7	-42,0	-26,9	-23,9	-29,9

Bron:

<https://www.educatieveagendalimburg.nl/bijdragen/limburgse-leerlingen-op-de-basisschool-ten-tijde-van-corona-5>

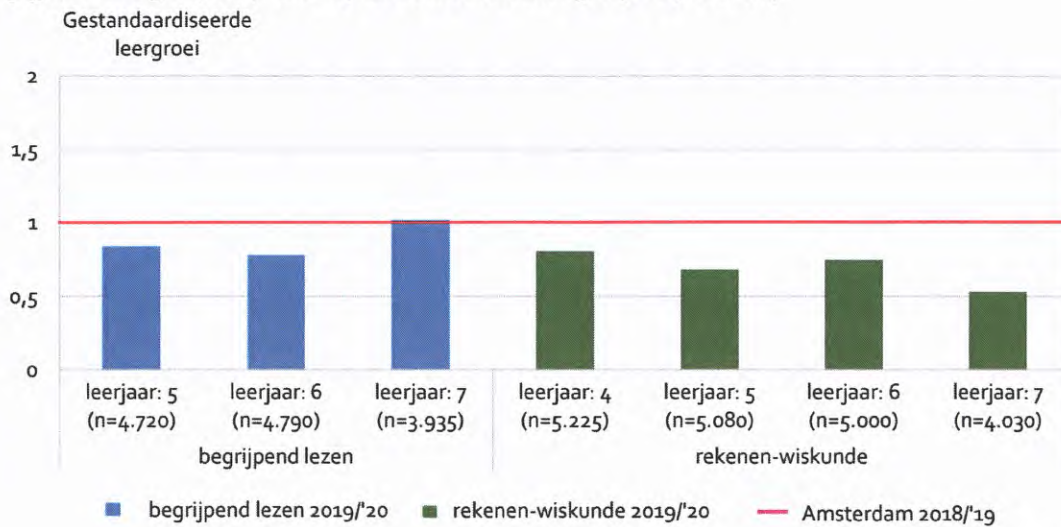
2.2.2 Amsterdam

In Amsterdam wordt de Staat van het Onderwijs uitgebracht. Dit is een onderzoek door afdeling Onderzoek, Informatie en Statistiek van de gemeente Amsterdam in opdracht van de vereniging schoolbesturen Primair en Speciaal onderwijs (BBO). Dit is een breed onderzoek, maar er wordt ook gekeken naar de ontwikkeling van de leerling prestaties en de effecten van de scholensluiting.

Om de leerontwikkeling van Amsterdamse leerlingen gedurende de scholensluiting in kaart te brengen zijn de vaardigheidsscores op de midden en eindtoets (M en E toets) met elkaar vergeleken. Uit een analyse van de LOVS toetsen van ruim 20.000 Amsterdamse leerlingen blijkt dat door de scholen-sluiting het merendeel van de leerlingen een leerachterstand heeft opgelopen.

Leerlingen zijn in het schooljaar 2019/2020 minder gegroeid in hun vaardigheidsscores voor begrijpend lezen en rekenen en wiskunde dan in het schooljaar 2018/2019. Alleen in groep 7 hebben leerlingen dezelfde groei voor begrijpend lezen doorgemaakt als de leerlingen uit groep 7 in het schooljaar ervoor. Deze ontwikkeling is in beeld gebracht door de leergroei van leerlingen tijdens de scholensluiting in schooljaar 2019/2020 te standaardiseren op de leergroei van Amsterdamse leerlingen in schooljaar 2019/2020.

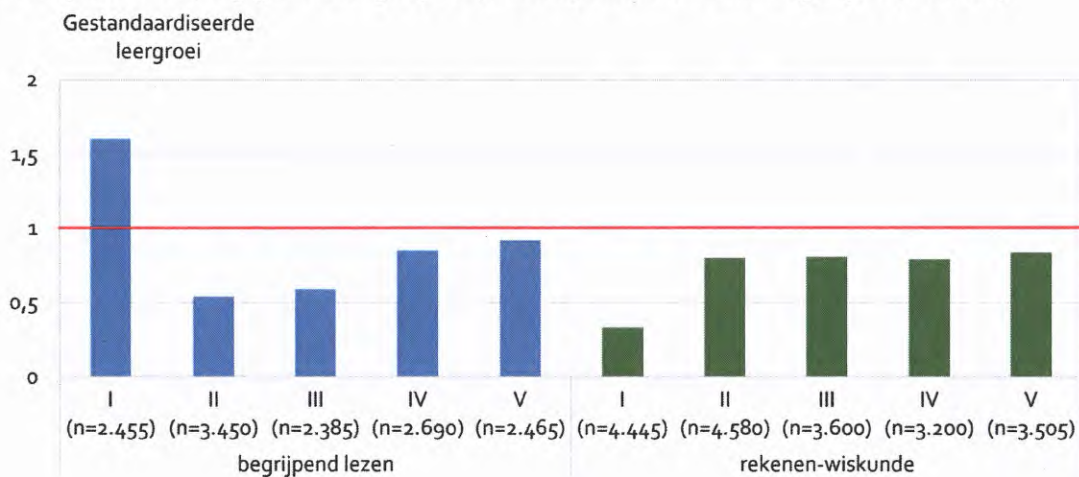
Figuur 3.7 Leergroei Amsterdamse leerlingen in schooljaar 2019/'20 ten opzichte van het schooljaar ervoor, begrijpend lezen groep 5-7 (n=13.445) en rekenen-wiskunde groep 4-7 (n=19.355)

bron: LOVS toetsen Amsterdamse scholen(via parnassys), bewerking OIS

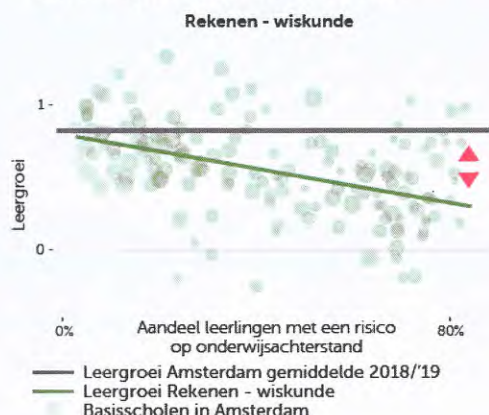
In het Amsterdamse onderzoek is ook gekeken naar het effect voor de verschillende vaardigheidsgroepen zoals cito dit onderscheid. Over het algemeen zijn vrijwel alle groepen leerlingen achteruit gegaan. Een uitzondering vormt de hoogste vaardigheidsgroep, die is ondanks de scholensluiting sterker gegroeid voor begrijpend lezen dan het jaar daarvoor. Het rekenen en wiskunde niveau is daarentegen juist gedaald. Dit is ongetwijfeld een effect van het thuisonderwijs.

vaardigheidsniveau, begrijpend lezen groep 5-7 (n=13.445) en rekenen-wiskunde groep 4-7 (n=19.355)

Leerlingen op scholen met veel leerlingen met een risico op achterstanden zijn er het sterkst op achteruit gegaan (zie onderstaande figuur). Ook hier zien we grote verschillen tussen scholen met eenzelfde leerlingenpopulatie. Het grootste effect zien we bij de goede leerlingen op scholen met veel leerlingen met een risico op achterstanden.

Figuur 7: Minder leergroei in 2019/'20 ten opzichte van 2018/'19 als er op school meer leerlingen met een risico op onderwijsachterstand zitten.

Bron: <https://bboamsterdam.nl/actualiteit/de-eerste-staat-van-het-amsterdamse-primair-onderwijs/>

2.2.3 Utrecht

Ook in de gemeenten Utrecht is onderzoek gedaan naar de effecten van de lockdown. De populatie is hier echter minder groot. De conclusies van dit onderzoek is dat er een leerachterstand is van gemiddeld 2 tot 3 maanden. Verder wijzen de bevindingen uit dat de achterstanden ernstiger zijn voor de jongere leerlingen: de leerlingen in groep 5 zijn minder vooruit gegaan dan de leerlingen in groep 6 en 7. Zie <https://didactiefonline.nl/artikel/lessen-uit-de-lockdown>

3. Slot

Om de effecten goed te kunnen blijven monitoren zou de M toets het beste benut kunnen worden die normaal in januari wordt afgenomen (en nu waarschijnlijk tweede helft februari of eerste helft maart). Hiermee kan het effect van de tweede periode van schoolsluiting worden gemeten, alsook de effecten van verstoringen van het onderwijsleerproces in het eerste helft van het schooljaar 2020/21 a.g.v. bovengemiddeld hoge afwezigheid van leraren en leerlingen. CITO is daarvoor de aangewezen partij, omdat die over landelijk LVS data beschikt.

De analyses die gemaakt zijn door de Oxford onderzoekers voor de Leerunie scholen en die voor Limburg lijken wat robuuster dan de analyse van Cito. Het is daarom ook goed de expertise van deze onderzoekers te betrekken.